

En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70)

Sammanfattning

Polismyndigheten är överlag positiv till de förslag som redovisas i betänkandet.

Däremot avstyrker Polismyndigheten förslaget att alla förhör med någon under 18 år ska hållas av en person som genomgått barnförhørsledarutbildning. Polismyndigheten ser flera risker och praktiska problem. Vidare behöver tidpunkten för ett eventuellt ikraftträdande flyttas fram med hänsyn till det stora utbildningsbehovet.

Polismyndigheten ser positivt på att barnförhörsmetoden utvärderas och utvecklas så att en svensk standard för barnförhörsmetodik kan slås fast. Dagens förhörsmetodik vid barnförhör är inte fullt ut anpassad för alla typer av situationer.

Slutligen efterfrågar Polismyndigheten närmare överväganden kring barn som är en del av eller lever nära organiserad brottslighet och gängkriminalitet.

Polismyndighetens synpunkter

Polismyndigheten lämnar följande synpunkter på de förslag i utredningen som särskilt berör Polismyndighetens verksamhet. Rubriksättningen nedan följer rubrikerna i utredningen. Övriga förslag som inte berörs nedan har Polismyndigheten ingen erinran mot.

15.4.1 Barn ska få individanpassad information under brottmålsprocessen och ges goda förutsättningar att komma till tals och få sina åsikter beaktade

Frågan om vad som är lämplig information att lämna till ett barn innefattar svåra avvägningar mellan motstridiga intressen. Barnets rätt till information behöver till exempel vägas mot risken att utsagor påverkas och därmed blir mindre tillförlitliga. I praktiken kan det därför vara mycket svårt att avgöra vem som lämpligen bör informera ett barn och vilken individanpassad information som är till barnets bästa i den enskilda situationen. Dessa frågor behöver analyseras närmare.

En vanligt förekommande situation som belyser problematiken är att ett barn berättar för skolpersonal om våld i hemmet. Skolan anmäler oro till socialtjänsten, som i sin tur gör en anmälan till polisen om brott. När barnet blir hämtat till förhör hos polisen förekommer att barnet inte får information om vilken händelse förhöret gäller eller vem som gjort polisanmälan. Med dagens rutiner är det vanliga att barnet får mer allmänt hållen information, t.ex. att man under förhöret ”ska prata om hur du har det hemma”. Denna formulering följer med in i förhørsrummet och preciseras som regel inte. I stället försöker förhørsledaren öppet utforska barnets hemsituation. Det kan diskuteras om denna hantering är förenlig med barnets rätt att få individanpassad information och om den möjliggör bra förutsättningar för ett effektivt förhör.

15.4.2 Yrkesverksamma ska bemöta barnet på ett respektfullt och anpassat sätt och ha särskild kompetens

Förhörsmetoden vid barnförhör ska ses över och utvecklas

Polismyndigheten ser positivt på förslaget att utvärdera och utveckla barnförhörsmetoden. Den förhörsmetod som används i dag vid barnförhör är inte helt anpassad och utarbetad för alla typer av situationer. Ett ytterligare exempel, utöver vad utredningen särskilt lyfter, är barn som hämtas till förhör av en särskild företrädare utan att få någon närmare information om vad förhöret gäller. Polismyndigheten ser det som särskilt angeläget att en standard för svensk barnförhörsmetodik slås fast och att metodiken utvärderas.

Polismyndigheten föreslår att uppdraget att utvärdera förhörsmetoden vid barnförhör och dess tillämpning lämnas som ett gemensamt regeringsuppdrag till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Särskild kompetens hos barnförhørsledare

I likhet med utredningen anser Polismyndigheten att det är av vikt att personer med rätt kompetens utför barnförhör. Polismyndigheten instämmer därför i bedömningen att det är angeläget att höja kompetensen hos de som håller förhör med barn.

Utredningens förslag till ny lydelse av 18 § förundersökningskungörelsen (1947:948) innebär att förhör med någon som är under 18 år *ska* (i stället för *bör*) hållas av en person med särskild kompetens för uppgiften. Med kompetens avses att förhørsledaren genomgått barnförhørsledarutbildning. Undantag får endast göras om förhöret med barnet brådskar och förhørsledare med särskild kompetens inte finns att tillgå.

Polismyndigheten anser att utredningens förslag är förenat med ett antal risker som sammantaget innebär att det finns skäl att avstyrka förslaget.

Kompetenskraven vid förhör med barn varierar utifrån ett antal faktorer i olika situationer. Den föreslagna bestämmelsen omfattar dock alla förhör med barn under 18 år, oavsett om barnet är målsägande, vittne eller misstänkt. Det är stor skillnad mellan exempelvis förhör med en 17-åring som varit vittne till en stöld och en 12-åring som misstänks ha utsatts för sexuella övergrepp. En reglering i författning av ett obligatoriskt krav på viss kompetens för den som utför förhör med barn behöver återspegla detta.

I utredningen utvecklas inte närmare i vilka situationer som det föreslagna undantaget är tänkt att användas. Det är exempelvis oklart om undantaget omfattar kortare förhör med barn som hålls av en ingripandepolis på en brottsplats vid misstanke om barnfridsbrott eller våld mot barnet.

Förslaget innebär att det inte är möjligt för polisen att utifrån barnets ålder och roll och den enskilda situationen göra olika bedömningar vad gäller vilken kompetens som krävs hos förhørsledaren. Ett eventuellt ska-krav på kompetens bör möjliggöra sådana bedömningar.

Ett tänkbart alternativ vore att utvidga undantaget från ska-kravet till att omfatta fler situationer, exempelvis vid ett inledande förhör eller vid brott av enklare beskaffenhet. Även med ett mer nyanserat obligatoriskt krav på kompetens hos de som håller förhör med barn finns dock risker.

Polisanställda, som inte uppfyller kraven på kompetens, kan undvika att prata med barn eller dokumentera eventuella samtal som förhör. Ett ska-krav på kompetens kan i sig riskera att motverka Polismyndighetens strävan att förmå

fler polisanställda att låta barn komma till tals i relevanta situationer, vilket vore olyckligt.

Det finns även en risk för längre handläggningstider för barnärenden på grund av brist på utbildade förhørsledare och att det blir ännu svårare att uppfylla gällande skyndsamhetskrav. Formell kompetens kommer inte alltid finnas tillgänglig, vid varje givet tillfälle, dygnet runt under årets alla dagar, i hela landet.

Slutligen ser Polismyndigheten en risk i att ett stort antal polisanställda behöver utbildas på en alltför kort tid. Som utredningen konstaterar har Polismyndigheten redan i dag en brist på barnförhørsledare. Tidpunkten för ett eventuellt ikraftträdande behöver flyttas fram till ett senare datum. Det är inte möjligt att inom ramen för detta remissförfarande bedöma vilken tid som behövs för att tillgodose behovet av utbildning av barnförhørsledare som förslaget medför i sin nuvarande form.

15.4.3 Brottmålsprocessen ska vara så kort som möjligt utan att inskränka rättssäkerheten

Polismyndigheten är positiv till att frågan om utredningstiderna och skyndsamhetskravet prioriteras.

Myndigheten föreslår att uppdraget att kartlägga hinder för skyndsamhet och vilka åtgärder som krävs lämnas som ett gemensamt regeringsuppdrag till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Övriga synpunkter

Den nationella strategin och lämnade förslag omfattar visserligen alla barn, men Polismyndigheten efterfrågar en närmare analys och ytterligare överväganden kring barn som är del av eller lever nära organiserad brottslighet och gängkriminalitet. Polismyndigheten ser att både gärningspersoner och offer i den senare tidens skjutningar går allt längre ner i åldrarna. Dessa barn kan antas ha ett exceptionellt stort behov av skydd. Samhället är generellt inte rustat för att hantera barn som är hotade av kriminella miljöer, och dessa barn riskerar att hamna i organisatoriska glapp. Det är därför ytterst angeläget att särskilt överväga åtgärder för att omhänderta även dessa barns speciella behov av stöd.

Konsekvenser för Polismyndigheten

Konsekvenserna av lämnade förslag är svårbedömda. Polismyndigheten delar dock utredningens bedömning att den nationella strategin inledningsvis kommer att medföra en ökning av antalet polisanmälningar avseende olika

former av våld mot barn. För det fall förslaget kring ett utökat kompetenskrav vid barnförhör övervägs, behöver Polismyndigheten en längre tid för förberedelse och utbildningsinsatser. Polismyndigheten ställer sig frågande till bedömningen, som inte närmare utvecklas eller motiveras, att finansiering av utredningens förslag bör ske genom omfördelning av medel, bl.a. från Polismyndighetens utgiftsområde (s. 922 betänkandet). Myndighetens uppfattning är att förslagen, särskilt vad gäller ska-krav på kompetens hos personer som förhör barn, kan antas medföra ökade kostnader.

Detta yttrande har beslutats av juristen Tony Back. Ärendet har föredragits av juristen Yvonne Brandell. Chefen för rättsavdelningen Gunilla Hedwall har deltagit vid den slutliga handläggningen. Rikspolischefen Anders Thornberg har informerats om yttrandet.

POLISMYNDIGHETEN

På avdelningschefens vägnar

Tony Back

Yvonne Brandell

Remissvaret har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till

Justitiedepartementet (PO)
Arbetsstagarorganisationerna
Rikspolischefens kansli